

Pratarmė

Senosios Lietuvos literatūros 38-osios knygos branduolį sudaro straipsniai, skirti Biblijos ir senosios Lietuvos raštijos sąsajų tyrimams. Juos inspiravo mokslinė konferencija *Biblija ir senoji Lietuvos raštija* (XII Jurgio Lebedžio skaitymai), įvykusi 2013 m. spalio 4 d. Konferencija buvo skirta dviem tais metais gražiai sutapusioms progoms – Žemaičių krikšto 600 metų sukakčiai ir Brastos Biblijos (1563) išleidimo 450 metų jubiliejui. Šio tarpdisciplininio mokslo renginio metu buvo kalbėta apie įvairias Šventojo Rašto įtakos formas literatūrai ir knygų grafikos siužetams, plačiai nagrinėti kalbiniai senųjų tekstų aspektai: aptarti pirmųjų protestantiškų Biblijos vertimų metodai, į Bibliją pažvelgta kaip į Mažosios Lietuvos XVII–XVIII a. žodynų šaltinį, nagrinėti Biblijos posakiai rankraštiniame Jokūbo Brodovskio rinkinyje *Litauische Sprichwörter und Rätsel*, analizuotos lenkiškos Šventojo Rašto citatos Sirvydo darbe *Punktai sakymų*.

Kalbinės tematikos tyrimų sričiai šioje knygoje atstovauja Gina Kavaliūnaitė, straipsnyje pristatanti išsamią analizę, skirtą svarbiausių protestantiškų Biblijos vertimų į lietuvių ir lenkų kalbas šaltiniams ir metodams. Tyrimas apima XVI–XVII a. atliktus Brastos, Gdansko, Bretkūno ir Chylinskio Biblijos vertimus.

Kitais trimis straipsniais nušviečiama Šventojo Rašto recepcija, įtaka ir atspindžiai pamoksluose, religinėje ir didaktinėje poezijoje. Viktorija Vaitkevičiūtė nagrinėja Biblijos interpretacijas XVII–XVIII a. katalikų laidotuvių pamoksluose. Analizė aprėpia įvairius Šventojo Rašto sluoksnius: nuo vaizdinių, simbolių, siužetų iki citatų, parafrazių ir komentarų. Jų tikslingas panaudojimas pamoksluose, pasak autorės, atskleidžia to meto žmogaus savivokos ir jo santykio su pasauliu ypatumus.

Ona Daukšienė analizuoja biblinių šaltinių transformacijas Sarbievijaus religinėje poezijoje. Straipsnyje susitelkiama prie bibline medžiaga pagrįstų poeto

kūrinių, atveriančių potridentinės vaizduosenos specifiką. Atlikta analizė parodė, kad Sarbievijaus poezijoje biblinis šaltinis apauginamas naujų intertekstų sluoksniais, imituojamas ne tik pirminis tekstas, bet ir vėlesnės jo interpretacijos. Pasak Daukšienės, Sarbievijaus poezijos mechanizmo dekonstravimas gali būti gana patikimas metodinis raktas skaitant kitų Baroko poetų religinę poeziją ar poeziją, kurioje esama Biblijos motyvų.

Dalios Dilytės straipsnis skirtas Šventojo Rašto atspindžiams Kristijono Donelaičio pasakėčiose. Tai pirmasis tokio pobūdžio tyrimas, nes iki šiol į nagrinėjamą problemą literatūros tyrėjų dėmesys nebuvo atkreiptas. Mokslininkė pastebėjo, kad Donelaičio pasakėčiose vyrauja Naujojo Testamento citatos ir aliuzijos, o iš Senojo Testamento pavyko rasti sąsajų tik su Eklesine, arba Sirakho sūnaus (Siracido), knyga.

Dovilės Keršienės ir Rūtos Čapaitės straipsniai formuoja teminį duetą, kuriuo gręžiamasi į Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės epistolinį palikimą. Čapaitė analizuoja sveikatos temą Lietuvos didžiojo kunigaikščio Vytauto ir jo amžininkų laiškuose, o Keršienė bendrame LDK ir europiniame moterų korespondencijos kontekste nagrinėja Lietuvos XV–XVI a. moterų valdovių ir didikų epistoliką.

Skyriuje „Publikacijos“ Skaitytojo dėmesiui siūlome kelis pirmą kartą skelbiamus šaltinius. Liucija Citavičiūtė pristato vokiečių kalba parašytą ankstyviausią Donelaičio tekstą (skelbiamas jo perrašas ir vertimas). Tai prašymas suteikti finansinę paramą nukentėjus nuo 1747 m. vasarą Tolminkiemio laukus išdaužiusios krušos. Šį dokumentą Citavičiūtė surado 2013-ųjų birželį darbuodamasi Slaptajame valstybiniame Prūsijos kultūros paveldo archyve Berlyne (Geheimes Staatsarchiv Preussisches Kulturbesitz Berlin).

Irenos Katilienės publikacija „Vienas Mykolo Brenšteino rankraštis: istorinis vadovas po Vilniaus universiteto viešosios bibliotekos patalpas ir Jono Šepečio dienoraščio fragmentai“ (ją taip pat sudaro rankraščio perrašas ir vertimas į lietuvių kalbą) teikia naujų įdomių ir net intriguojančių duomenų apie Vilniaus universiteto bibliotekos patalpų istoriją ir interjerą, apskritai tuometį bibliotekos gyvenimą, ten dirbusius žmones.

Skyreliuose „Kronika“ ir „Anotacijos“ pateikiama informacijos apie lituanistų bendruomenei svarbesnius 2014 m. antrojo pusmečio renginius ir kai kurias naujai išleistas knygas.

ASTA VAŠKELIENĖ

Vilnius, 2014 m. gruodžio 29 d.